

Nr 180.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående tilläggspension åt ämneslärarinnan Anna Sofia Sondén och f. d. första lärarinnan Lilly Emilia Högdahl; given Stockholms slott den 6 mars 1931.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Felix Hamrin.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 6 mars 1931.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Hamrin, anmäler följande frågor angående tilläggspension åt ämneslärarinnan Anna Sofia Sondén och åt f. d. första lärarinnan Lilly Emilia Högdahl samt anför därvid:

1:o.

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 29 januari 1931 dagtecknad skrift har ämneslärarinnan vid högre lärarinneseminariet i Stockholm och den därmed förenade statens normalskola för flickor Anna Sofia Sondén anhållit

Ang. tilläggspension åt ämneslärarinnan Anna Sofia Sondén.

att komma i åtnjutande av tilläggs pension på grund av tjänstgöring vid statsunderstödd enskild läroanstalt före inträdet i statstjänst.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Anna Sofia Sondén, som är född den 13 april 1871, alltsedan vårterminen 1905 tjänstgjort vid högre lärarinneseminariet i Stockholm och den därmed förenade statens normalskola för flickor; att hon av skolöverstyrelsen beviljats avsked från och med den 14 april 1931; att hon genom beslut av statskontoret den 15 januari 1931 beviljats avkortad pension till ett belopp av 2,520 kronor årligen, att utgå jämlikt bestämmelserna i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinneha- vares rätt till pension; att, då för hel pension erfordrats 30 tjänstår, pen- sionen bestämts till $\frac{29}{30}$ av det för Anna Sofia Sondén gällande pensions- underlaget, 2,900 kronor; att Anna Sofia Sondén före inträdet i statstjänst varit anställd vid statsunderstödda enskilda läroanstalter såsom ämneslära- rinna med full tjänstgöring, nämligen under läsåren 1894—1903 vid Anna och Karin Malms högre flickskola i Norrköping och under läsåret 1903— 1904 vid Norrköpings östra läroverk för flickor; samt att hon för stu- dier i England åtnjutit tjänstledighet läsåret 1897—1898 men eljest icke varit tjänstledig.

Skolöverstyrelsen, som den 12 februari 1931 avgivit infortrat utlatande i ärendet, har därvid anfört följande:

Skolöverstyrelsen ville erinra därom, att Kungl. Maj:t och riksdagen i vissa tidigare fall bifallit liknande ansökningar. Så hade 1930 års riksdag beviljat tilläggs pension till biträdande föreståndarinnan vid högre lärarinne- seminariet i Stockholm Gerda von Sydow och ämneslärarinnan vid samma seminarium och den därmed förenade normalskolan för flickor Sigrid Een. Vad nu förevarande ansökan beträffade, ville överstyrelsen framhålla, att Anna och Karin Malms högre flickskola i Norrköping åtnjutit statsunderstöd från och med kalenderåret 1897, till dess att den från och med läsåret 1903 —1904 genom sammanslagning med Norrköpings högre läroverk för kvinn- lig ungdom ombildats till Norrköpings östra läroverk för flickor, samt att sistnämnda läroanstalt åtnjutit statsunderstöd alltsedan höstterminen 1903. Sökandens tjänstgöring vid nämnda enskilda läroanstalter måste således anses hava varit av direkt allmännyttig beskaffenhet och till stort gagn för sökandens följande arbete vid högre lärarinneseminariet och statens normal- skola för flickor. Under sådana omständigheter syntes det överstyrelsen med billigheten överensstämmande, att även till sökanden beviljades tilläggs pen- sion av statsmedel.

Beträffande storleken av tilläggs pensionen syntes densamma böra beräk- nas i överensstämmelse med det sätt, varpå nyssnämnda av 1930 års riks- dag beviljade tilläggs pensioner till biträdande föreståndarinnan von Sydow och ämneslärarinnan Een blivit beräknade. Under sådan förutsättning skulle sökanden kunna tillgodoräknas intill $\frac{2}{3}$ av den — därest läsåret 1897— 1898, då sökanden åtnjöt tjänstledighet för studieresa, frånräknades — till 6 år och något mer än 5 månader uppgående tid, under vilken hon tjänst- gjort vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, eller 4 hela år.

Vid bifall härtill skulle sökandens sammanlagda för statspension beräk-

ueliga tjänstetid uppgå till 30 år och, då sökanden nu atujöte avlöning i högsta lönegraden för ämneslärarinna vid högre lärarinneseminariet, hennes årliga pension komma att uppgå till 2,900 kronor. Den tilläggs pension, som skulle kunna beviljas sökanden, syntes alltså, enär den henne författningsenligt tillkommande pensionen uppginge till ett belopp av 2,520 kronor, utgöra 380 kronor. Då sökanden emellertid, enligt vad av handlingarna framginge, från svenska lärarinnornas pensionsförening åtnjöte en till ett belopp av 70 kronor uppgående årlig pension, grundad på statsbidrag och för dessas erhållande erlagda avgifter, syntes, i överensstämmelse med 1930 års riksdags omförmälda beslut rörande biträdande föreståndarinnan von Sydow, nyssnämnda belopp av 380 kronor böra minskas med motsvarande belopp, eller till 310 kronor. Pensionsförhöjning enligt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) med bestämmelser om ny pension för vissa pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer ävensom dyrtidstillägg syntes emellertid i enlighet med riksdagens förenämnda beslut rörande Gerda von Sydow böra beräknas på ett sammanlagt belopp av 2,900 kronor.

På grund av vad sålunda anförts har skolöverstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att Anna Sofia Sondén finge från och med månaden näst efter den, under vilken hon avgår från sin ämneslärarinnebefattning, under sin återstående livstid uppbära — utöver henne författningsenligt tillkommande pension — en tilläggs pension å allmänna indragningsstaten till belopp av 310 kronor för år,

dels att pensionsförhöjning enligt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) och dyrtidstillägg finge för henne beräknas å ett sammanlagt pensionsbelopp av 2,900 kronor.

Statskontoret har den 24 februari 1931 avgivit infortrat utlatande i ärendet och därvid förklarar sig icke hava något att erinra mot att tilläggs pension utverkades åt Anna Sofia Sondén.

Beträffande tilläggs pensionens storlek har statskontoret anförde följande:

Skolöverstyrelsen hade i förevarande ärende liksom i tidigare liknande fall hävdade den uppfattningen, att vid beräkning av tilläggs pensionens storlek hänsyn endast skulle tagas till den del av vederbörande från enskild pensionsinrättning tillkommande pension, för vilken statsbidrag utgått. Såsom skolöverstyrelsen erinrat, hade av 1930 års riksdag åt biträdande föreståndarinnan Gerda von Sydow beviljad pension beräknats på nyss angivet sätt. I fråga om den av samma års riksdag beviljade tilläggs pensionen till ämneslärarinna Sigrid Een hade dock avdrag gjorts för hela den pension, hon åtnjöte från enskild statsunderstödd pensionsinrättning, således jämväl för den del av ifrågavarande pension, som grundade sig på frivilliga avgifter. Med hänsyn härtill hade statskontoret i utlatande den 23 december 1930 föreslagit, att tilläggs pension måtte utgå till f. d. första lärarinnan Lilly Emilia Högdahl (jfr p. 2 i det följande) med 326 kronor, vilket belopp beräknats efter samma grunder som tillämpats i fråga om ämneslärarinna Een.

Statskontoret ville emellertid ej förneka, att goda skäl talade för skolöver-

styrelsens uppfattning, att avdrag ej borde göras för pension, grundad på frivilliga avgifter; och statskontoret ville därför ej motsätta sig, att tilläggspension till Anna Sofia Sondén beräknades på sätt skolöverstyrelsen föreslagit. Därest så skedde, syntes dock tilläggspension till f. d. första lärarinnan Högdahl jämväl böra utgå med av skolöverstyrelsen i fråga om henne föreslaget belopp, eller 365 kronor.

Departements-
chefen.

Under återopande av de av riksdagen tidigare i liknande fall lämnade medgivanden tillstyrker jag, att tilläggspension beviljas Anna Sofia Sondén.

Vad beräkningen av tilläggspensionen beträffar, torde — på sätt skolöverstyrelsen föreslagit och i enlighet med det beräkningssätt, som tillämpats i fråga om den förut omförmälda tilläggspensionen åt Gerda von Sydow — avdrag böra ske med den del av Anna Sofia Sondéns pension från svenska lärarinnornas pensionsförening, som utgår på grund av statsbidrag och för statsbidrags utbekommande erlagda avgifter. Där emot synas mig tillräckliga skäl icke föreligga att göra avdrag jämväl för den del av sistnämnda pension, vilken hänför sig till de, såvitt utredningen giver vid handen, helt frivilliga avgifter, som Anna Sofia Sondén därutöver inbetalt till sagda förening. Framhållas må, att i fråga om den av statskontoret återopade tilläggspensionen åt ämneslärarinnan Een utredning icke synes hava förebragts, i vad mån den från den enskilda pensionsinrättningen åtnjutna pensionen grundade sig på frivilliga avgifter. Tilläggspensionen åt Anna Sofia Sondén synes sålunda böra bestämmas till 310 kronor för år. Jämlikt skolöverstyrelsens förslag torde riksdagens medgivande ock böra utverkas därtill, att pensionsförhöjning enligt bestämmelserna i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) och dyrtidstillägg må beräknas å ett sammanlagt belopp av 2,900 kronor, motsvarande det för Anna Sofia Sondén gällande pensionsunderlaget.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att ämneslärarinnan vid högre lärarinneseminarier i Stockholm och den därmed förenade statens normalskola för flickor Anna Sofia Sondén må från och med månaden näst efter den, under vilken hon avgår från sin ämneslärarinnebefattning, under sin återstående livstid uppbära — utöver henne författningens enligt tillkommande pension — en årlig tilläggspension å allmänna indragningsstaten till belopp av 310 kronor,

dels ock att pensionsförhöjning enligt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) och dyrtidstillägg för Anna Sofia Sondén må beräknas å ett sammanlagt pensionsbelopp av 2,900 kronor.

2:o.

I en av skolöverstyrelsen med utlåtande den 13 december 1930 överlämnad skrift har f. d. första lärarinnan vid samrealskolan i Åmål Lilly Emilia Högdahl anhållit om tilläggs pension på grund av tjänstgöring vid statsunderstödd enskild läroanstalt före anställningen i statens tjänst.

Ang.
tilläggs pen-
sion åt f. d.
första
lärarinnan
Lilly Emilia
Högdahl.

Av handlingarna i ärendet framgår, att Lilly Emilia Högdahl, som är född den 6 augusti 1870, med utgången av augusti 1930 efter 25 års stats-tjänst avgick från sin befattning som första lärarinna vid samrealskolan i Åmål; att hon genom beslut av statskontoret den 28 augusti 1930 beviljats avkortad pension till ett belopp av 2,250 kronor om året, att utgå jämlikt bestämmelserna i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension; att, då för hel pension erfordrats 30 tjänstår, pensionen bestämts till $\frac{25}{30}$ av pensionsunderlaget, 2,700 kronor; att hon före sin statstjänst varit anställd vid statsunderstödd enskild läroanstalt, nämligen såsom ämneslärarinna vid Åmåls elementarskola för flickor under läsåren 1890—1905 eller således under 15 läsår; samt att hon därunder haft en undervisningsskyldighet av 26—31 timmar i veckan och icke åtnjutit någon tjänstledighet.

Skolöverstyrelsen har i sitt utlåtande erinrat därom, att Kungl. Maj:t och riksdagen i vissa tidigare fall bifallit liknande ansökningar. Så hade 1930 års riksdag beviljat f. d. ämneslärarinnan vid samrealskolan i Ängelholm Karin Åhman tilläggs pension, beräknad för $\frac{2}{3}$ av den tid, under vilken hon bestritt tjänstgöring vid statsunderstödd enskild läroanstalt. Vad förevarande ansökan beträffade, ville överstyrelsen framhålla, att Åmåls elementarskola för flickor åtnjutit statsunderstöd från och med vårterminen 1883 och allt intill dess att skolan med utgången av vårterminen 1908 upphörde på grund därav att statssamskola upprättats i staden, ävensom att sökandens tjänstgöring vid nämnda läroanstalt måste anses hava varit av direkt allmännyttig beskaffenhet och till stort gagn för sökandens följande arbete i statstjänst. Under sådana omständigheter syntes det överstyrelsen med billighet överensstämmande, att även åt sökanden beviljades tilläggs pension av statsmedel.

Beträffande storleken av tilläggs pensionen har överstyrelsen hemställt, att densamma måtte beräknas i överensstämmelse med det sätt, varpå den av 1930 års riksdag beviljade pensionen till förenämnda ämneslärarinnan Karin Åhman blivit bestämd, samt härutinnan vidare anfört i huvudsak följande:

Under sådan förutsättning skulle vid beräkandet av ifrågakvarande tilläggs pension kunna tillgodoräknas sökanden intill $\frac{2}{3}$ av den till 15

läsår uppgående tjänstetid, under vilken hon vid Amåls elementarskola för flickor tjänstgjort såsom ämneslärarinna med full tjänstgöring, eller 10 läsår. Enär emellertid den sökanden författningsenligt tillkommande pensionen beräknats för en tjänstetid av 25 år och hel pension för sökanden skulle hava utgått vid en tjänsteålder av 30 år, syntes den ifrågasatta tilläggspensionen böra beräknas för 5 tjänstår och, enär sökanden vid avgången åtnjutit avlöning i högsta lönegraden för ämneslärarinna vid samrealskola, utgöra $\frac{5 \times 2,700}{30}$ kronor eller 450 kronor. Då sökanden,

enligt vad upplyst blivit, från svenska lärarinnornas pensionsförening åtnjöte en pension av 85 kronor, vilken pension vore grundad på statsbidrag och för dessas erhållande erlagda avgifter, syntes, i överensstämmelse med 1930 års riksdags beslut rörande lärarinnan Ahman, nyssnämnda belopp, 450 kronor, böra minskas med motsvarande belopp. Enligt dessa beräkningsgrunder uppginge den tilläggspension, som syntes böra beviljas sökanden, till ett belopp av 365 kronor. Vad åter beträffade sökanden tillkommande pensionsförhöjning enligt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) med bestämmelser om ny pension för vissa pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer och dyrtidstillägg, syntes desamma i enlighet med riksdagens omförmälda beslut rörande lärarinnan Ahman böra beräknas på ett sammanlagt pensionsbelopp av 2,700 kronor.

På grund av vad sålunda anförts har skolöverstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att Lilly Emilia Högdahl finge från och med månaden näst efter den, under vilken hon avgått från sin tjänst, under sin återstående livstid uppbära — utöver henne författningsenligt tillkommande pension — en årlig tilläggspension å allmänna indragningsstaten till belopp av 365 kronor,

dels ock att pensionsförhöjning enligt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) och dyrtidstillägg finge för henne beräknas å ett sammanlagt belopp av 2,700 kronor.

Statskontoret, som den 23 december 1930 avgivit infortrat utlåtande i ärendet, har därvid förklarat sig icke hava något att erinra mot att tilläggspension utverkades åt sökanden, samt vidare anför, att vid beviljande av tilläggspension åt lärarinna, vilken tjänstgjort i statsunderstödd privatskola, tilläggspensionen ansetts böra utgå med högst så stort belopp, att detsamma jämte redan beviljad statspension och pension från lärarinnornas pensionsanstalt, pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom eller svenska lärarinnornas pensionsförening motsvarade det pensionsunderlag, som för vederbörande gällde vid avskedet från statstjänst (Kungl. Maj:ts prop. 137:1930, punkt 7). Sökanden åtnjöte, enligt vad statskontoret inhämtat, icke någon pension från lärarinnornas pensionsanstalt eller från pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom, varemot hon, enligt vad handling-

arna utvisade, uppbure en garanterad årlig pension av 124 kronor från svenska lärarinnornas pensionsförening. På grund härav och då det för sökanden vid avskedet ur statstjänst gällande pensionsunderlaget utgjorde 2,700 kronor samt hon förklarats berättigad uppbära pension till belopp av 2,250 kronor, syntes tilläggspensionen böra utgå med endast 326 kronor.

Under hänvisning till vad jag under föregående punkt anfört i fråga om beviljande av tilläggspension åt ämneslärarinnan Anna Sofia Sondén samt under erinran om innehållet i statskontorets utlåtande i nämnda ärende tillstyrker jag, att tilläggspension utverkas åt Lilly Emilia Högdahl i enlighet med skolöverstyrelsens förslag. *Departements-
chefen.*

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att f. d. första lärarinnan vid samrealskolau i Åmål Lilly Emilia Högdahl må, räknat från och med den 1 september 1930, under sin återstående livstid uppbära — utöver henne författningsenligt tillkommande pension — en årlig tilläggspension å allmänna indragningsstaten till belopp av 365 kronor,

dels ock att pensionsförhöjning enligt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) och dyrtidstillägg för Lilly Emilia Högdahl må, likaledes räknat från och med den 1 september 1930, beräknas å ett sammanlagt pensionsbelopp av 2,700 kronor.

Vad departementschefen ovan under punkterna 1:o och 2:o hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avläsas till riksdagen.

Vid protokollet:

Hjalmar Ekengren.